

20 november 2020

Pendrecht, gemeente Rotterdam

Vorbereidende info

Een belangrijk doel van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is leren. Het programma voert daartoe jaarlijks een reflectieve monitor uit. In het najaar van 2020 vond hiervan de tweede ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1,5 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijke wethouder, eventueel, op initiatief van de gemeente, aangevuld met partners of projectmedewerkers. Dit is het verslag van het gesprek met de proeftuin binnen de gemeente Rotterdam.

Stand van zaken

In Rotterdam is de situatie als volgt:

- Er loopt een verkenning naar welke gebieden er in de periode tot 2030 aardgasvrij worden gemaakt. Hierbij is aandacht voor meekoppelkansen, en wordt ingezet op een gebiedsgerichte aanpak. Complicerende factor hierbij is dat de portefeuillestrategie van de corporaties niet uitgaat van een wijk als eenheid. Er vinden gesprekken plaats om de portefeuillestrategie beter op de wijkgerichte aanpak aan te laten sluiten.
- De gemeente is gestart met vijf pilotgebieden: de wijken Bospolder-Tussendijken (BoTu), Pendrecht, Prinsenland - Het Lage Land, de buurten Heindijk en Reyeroord in IJsselmonde, en de dorpskern Rozenburg. Twee van deze gebieden zijn concessievrij, in drie gebieden lopen bestaande concessies van Vattenfall en Eneco en ligt er al leidingwerk. Dit is interessant, want het geeft de mogelijkheid om uitkomsten in gebieden met deze verschillende uitgangssituaties straks met elkaar te vergelijken.
- Als bron wordt ingezet op restwarmte.
- Heindijk, met 600 woningen, is het verst gevorderd. Bewoners hebben een aanbod gekregen en deze pilot lijkt een succes te worden.
- In Pendrecht, waar de PAW-middelen worden ingezet voor het aardgasvrij maken van 600 woningen en waar bij 1500 een energieadvies wordt aangeboden, is het streven om begin volgend jaar een aanbod te doen aan bewoners. Dit biedt de ruimte om bewoners en de raad eerst goed te informeren. Hier is de gemeente nu druk mee bezig. Uit panelgesprekken met bewoners blijkt dat bewoners uitkijken naar het moment dat het aanbod wordt gedaan. Bij een deel omdat er enthousiasme is om aan de slag te gaan. Bij

een deel omdat men wil weten waar men aan toe is. Het is immers al even bekend dat Pendrecht een proeftuin is.

Geleerde lessen

Terugkijkend zijn de volgende lessen ter sprake gekomen – die mede gebaseerd zijn op de ervaringen in Heindijk:

Lessen over betrekken en meenemen van bewoners

- De communicatie is een groot aandachtspunt waarbij de communicatiestrategie moet worden toegesneden op het type bewoners in de wijk.
- Ook is het belangrijk dat er een partij de regie heeft, is in Heindijk ervaren. Daar nam de woningbouwcorporatie de communicatie richting haar huurders voor haar rekening en verzorgde de gemeente de communicatie naar particulieren. Bewoners ervoeren verschillen in de boodschap. Dit leidde tot vragen.
- In Pendrecht is een huiskamer in de wijk, waar bewoners binnen kunnen lopen met vragen en kunnen koken op inductie. Dit werkt goed. Soms zitten twijfels over wel/niet overstappen in praktische, maar hele belangrijke dingen. Bijvoorbeeld in zorgen als: kun je wel lekker koken op inductie? Het mooie is dat dit in de woonkamer uitgeprobeerd kan worden. Bewoners worden uitgenodigd langs te komen met hun recepten en het zelf te ervaren. Dit kan al veel zorgen wegnemen, en is een laagdrempelige manier om met bewoners in gesprek te komen. Ook loopt er een educatief programma gericht op de bewustwording bij energieverbruik bij kinderen, zijn gratis warmtescans beschikbaar gesteld en worden energieadviezen gegeven. Er wordt dus op verschillende manieren de interactie met bewoners opgezocht, en al in een vroeg stadium. Het vergt namelijk tijd en inzet om bewoners goed te informeren.
- De gemeente ervaart dat het heel belangrijk is om in de gesprekken met bewoners niet alleen te focussen op aardgasvrij, maar om ook aandacht te hebben voor de andere vraagstukken die in een wijk spelen. Dit is intensief, maar vertrouwen en draagvlak ontstaat alleen als je als gemeente ook echt naar de problemen van bewoners luistert. Dit kan ook iets heel praktisch zijn, zoals een voetpad dat moet worden aangepakt. Als je hier als gemeente ook echt werk van maakt, ontstaat er ruimte om het ook over andere zaken, zoals de overstap op het warmtenet, te hebben.
- De gemeente biedt energiecoaches aan. Hier is waardering voor, merkt de gemeente. Vraagstuk waar de gemeente tegenaan loopt is hoe om te gaan met kleine, vaak gemengde VvE's, van een woning of 2-10. Het is ontzettend bewerkelijk om hiermee in gesprek te gaan, als het überhaupt al lukt om aan tafel te komen. Het zou helpen als er koepel-VvE's zouden zijn

Lessen over betaalbaarheid

- Uit de berekeningen in Rotterdam komt naar voren dat maar liefst 25% van de kosten voor uitrol van het warmtenet veroorzaakt worden door belastingen. Doordat je met een commerciële partijen werkt, komen er zaken bij als vennootschapsbelasting; dit verhoogt de onrendabele top aanzienlijk. Veel partijen voor maatregelen zijn daarnaast BTW plichtig. De vraag die dit oproept is of de BTW voor verduurzamingsmaatregelen niet omlaag zou moeten.
- Vraagstuk is hoe te voorkomen dat de warmtebedrijven eigen deals sluiten met de woningbouwcorporaties voor de corporatiewoningen (het laaghangend fruit) en de kosten voor particulieren hierdoor stijgen. Discussiepunt is of en hoe woningbouwcorporaties een bijdrage kunnen leveren aan het socialiseren van de kosten en ook de belangen van de eigen huurders kunnen borgen?
- Vraagstuk is ook hoe je het voor warmtebedrijven rendabel maakt. Er moet flink geïnvesteerd worden, met de nodige risico's, en het duurt lang voordat deze investeringen terugverdiend zijn. *'Hoe vul je de badkuip?'* Dit is een vraagstuk dat landelijk speelt. Daarom is een aantal gemeenten met een van de grote warmtebedrijven in gesprek gegaan om te verkennen hoe het kosten efficiënter zou kunnen. Bijvoorbeeld door geen sleuven meer te graven, maar woningen direct via de grond op het net aan te sluiten. Hier wordt momenteel mee geëxperimenteerd. Als dit succesvol is, kan dit de aansluitkosten behoorlijk verminderen. Iets dat nodig is ook de verdere opschaling betaalbaar te maken.
- Als het gaat om betaalbaarheid, loopt de gemeente er tegenaan dat de subsidies vanuit het Rijk verkokerd zijn. Zo heb je de SAH voor huurwoningen en binnenkort apart de SAK voor koopwoningen. Door deze regelingen te combineren en in te zetten voor de gebiedsgerichte aardgasvrij aanpak, kun je komen tot een betere businesscase en de betaalbaarheid van de energietransitie verbeteren.
- De SAH en SAK kunnen achteraf aangevraagd worden, terwijl een subsidieaanvrager vooraf zekerheid wil.

Reflectie op bijdrage PAW

- Je loopt als gemeente onderweg tegen van alles aan waar je vooraf niet aan had gedacht. Het is dan prettig om bij het PAW aan te kunnen kloppen met vragen of voor advies. De ondersteuning en openheid vanuit het PAW wordt gewaardeerd.
- Negatieve publiciteit, ook voor andere proeftuinen, heeft zijn weerslag op het draagvlak bij bewoners en in de raad. Het is daarom belangrijk dat niet alleen de issues waar proeftuinen tegenaan lopen, maar ook de behaalde successen aandacht krijgen. Hier kan ook het PAW een rol in vervullen. Het zou goed zijn als het Rijk en de proeftuinen hier samen in optrekken.
- Waar behoefte aan is in de samenwerking met het Rijk en andere proeftuinen, is meer concreetheid. Het zou het mooi zijn als er op basis van issues waar proeftuinen tegenaan lopen, een gezamenlijke agenda wordt geformuleerd. De proeftuinen zelf hebben het overzicht niet, het PAW wel. Wat zijn nou de belangrijkste knelpunten en vraagstukken waar de praktijk nu tegenaan loopt en hoe zou er samengewerkt kunnen worden aan het oplossen hiervan? Dit is een mooi onderwerp voor een evt. bestuurlijk overleg met andere proeftuinpartners.

- Ook in de communicatie kan sterker worden samengewerkt. Daarbij is het jammer dat het Rijk nog niet met een campagne over aardgasvrij wonen is gestart. Dit om de landelijke opgave die er is te benadrukken en toe te lichten.